

FORTEPIANO CHOLG'USIDA MASHQLARNI SIFATLI BAJARISHNING AFZALLIKLARI.

Sherzod xushbekovich xolmatov

Termiz Davlat Universiteti

Milliy libos va san'at fakulteti, musiqa ta'limi kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada fortepiano cholg'usida mashqlarni bajarish texnikasi va o'ziga xos o'quvchilarni hisobga olish printsipi rivojlantiruvchi ta'lim usuliyatiga chambarchas bogliqligi. Ta'limning muvaffaqiyati materialning tushunarli bo'lishiga, qo'ldan keladigan vazifalarni qo'yishga va ularni hal qilishning o'xshash usullaridan foydalanishga, shuningdek, o'qituvchi o'quvchinning faqat mavjud, imkoniyatni emas, balki "kelajakdagi kamoloti doirasini" ham hisobga olish bilan bog'liqligi haqida fikrlar bayon qilingan.

Kalit so'zlar: fortepiano, cholg'u, texnika, pedagogika, instruktiv material, faollik printsipi, badiiy-ijrochilik, sifatli, afzallik, mashqlar, material, ko'rsatmalilik.

Шерзод хушбекович холматов

Термезский государственный университет

**Преподаватель факультета национального костюма и
искусства, кафедра музыкального образования**

Аннотация: В данной статье рассматривается тесная взаимосвязь между техникой выполнения упражнений на фортепиано и принципом учета специфических потребностей учащихся при разработке учебных методик. Представлены идеи о том, что успех обучения зависит от ясности материала, постановки достижимых задач и использования аналогичных методов их решения, а также от учета учителем не только текущих возможностей ученика, но и «горизонта будущего развития».

Ключевые слова: фортепиано, инструмент, техника, педагогика, учебно-методический материал, принцип деятельности, художественно-исполнительский, качество, преимущество, упражнения, материал, обучаемость.

Kholmatov Sherzod Khushbekovich

Termez State University Lecturer, Department of Music Education

Faculty of National Costume and Arts

Annotation: This article discusses the close relationship between the technique of performing exercises on the piano and the principle of taking into account the specific needs of students in the development of educational methods. The ideas that the success of education depends on the clarity of the material, the setting of achievable tasks and the use of similar methods for solving them, as well as the teacher's consideration of not only the current capabilities of the student, but also the "future development horizon" are presented.

Keywords: Keywords: piano, instrument, technique, pedagogy, instructional material, the principle of activity, artistic and performing, quality, advantage, exercises, material, instructiveness.

Texnik formulalarni o'zlashtirish bo'yicha maxsus ishlash zarurligi haqidagi fikr shakshubhasizdir. Fortepiano maktabida har xil mashqlarni ana shunday formulalar bilan hisoblanadi. Mashqlarning ahamiyati shuki, ular musiqachiga pianinochilikdagi barcha qiyinchiliklariinr «yadro»sini egallash imkonini beradi.

Lekin fortepiano pedagogikasida mashqlarga yondashishning o'zi o'zgaradi, bu hol ayniqsa ta'limning dastlabki davrini tahlil qilishda ko'rinadi. Quruq va maqsadsiz «chalish» o'rnini ohangdor, ifodali mashqlar egallamoqda, bunday mashqlarning har birida o'quvchilar oldiga sof texnik vazifalardan tashqari muayyan badiiy maqsad ham qo'yiladi. Mashqlarni o'zlashtirish markazida musiqiy-eshitish tasavvurlarini rivojlantirish ana shu tasavvurlarni harakat tasavvurlari bilan o'zaro bog'lash, bunday bog'lanish orqali pianinochilik usullari

va malakalarini asta- sekin takomillashtirish turadi.

Ta'limning boshlanishida mashqlarni o'rganish yagona maqsad emas, balki badiiy material ustida ishlashga qo'shimcha zarur tadbir hisoblanadi. Ularga o'quvchilar pyesalarda duch keladigan qiyinchiliklar ham kiradi. Mashqlar o'quvchilarga o'z diqqatini nota matnidan erkin harakatlarga jaranglash sifatini kuzatishga ko'chirish imkonini beradi.

Maktablar ilmiy tadqiqot instituti musiqa ta'limi laboratoriyasining xodimlari jamoasi akademik D. Kabalevskiy rahbarligida ishlab chiqqan dastur hozirgi paytda Rossiyadagi umumiyta'lim maktablarining boshlang'ich sinflari uchun musiqa dasturi hisoblanadi.

Mazkur dastur hal qiladigan asosiy vazifalar musiqa mashg'ulotlariga qiziqish vaeshitish qobiliyati aniqlanadi. Shu bilan birga o'quvchilar dastlabki darslardan oq faqat musiqani idrok etishni emas, balki musiqa haqida fikr yuritishii, ham o'rganadilar. Darsning mavzulilik va yaxlitlik prinsipi eng muhim ahamiyatga ega, nazariy ma'lumotlarni bayon qilish va eslab qolish esa musiqani hissiyot bilan tu-shunish asosida amalga oshiriladi.

Oliy uquv yurtidagi ta'lim va tarbiya zamon talablariga javob beradigan va amaliy faoliyatni boshlashdanoq uning muvaffaqiyatini ta'minlaydigan sifatlarga ega bo'lgan mutaxassislarni yetishtirishi lozim. Hozirgi kunda oliy o'quv yurtlaridagi ta'lim jarayoni o'z vazifasiga va jadalligiga ko'ra ancha murakkablashdi. Shuning uchun uning yo'nalishi, mazmuni va usuliyati masalalarini ilmiyasosda hal qilmay turib, jamiyatning doimiy ortib borayotgan talablariga mos mutaxassislar tayyorlash samaradorligini ta'minlash mumkin emas.

Shuning uchun maktabdagi "Musika" fani o'quvchilarni faqat axloqiy-estetik Jihatdan emas, balki har tomonlama tarbiyalash va kamol toptirishning yo'li, deyish mumkin. Bolalar musiqani tushunishi uchun musiqa tilining ma'naviy va shakl yasash xususiyatlarini bilishi, muayyan darajada rivojlangan musiqiy (baland tovushli, tembrli, garmonik, dinamik musiqani tinglash, lad va ritmni his qilish, musiqani eslab qolish) qobiliyatlariga, musiqani idrok va ijro etish

malakalariga ega bo'lishlari zarur.

Musiqqa o'qituvchisi o'z fanini (musiqani) sevishi, unga ishtiyoq bilan yondashishi, kishilarni yaxshi ko'rishi, musiqqa san'ati vositalari bilan o'qitish va tarbiyalashga qiziqishi lozim.

Shunga ko'ra L.N.Tolstoy faqat o'z ishini sevgan o'qituvchiya xshi o'qituvchi bo'lishini, o'zining ishini ham, o'quvchilarni ham sevadigan o'qituvchi-barkamol o'qituvchi ekanini uqtirgan edi.

Shunday qilib, musiqqa o'qituvchisi bilimlarining tuzilmasini ijtimoiy-siyosiy psixologik-pedagogik va maxsus bilimlar tashkil qiladi.

Ijtimoiy-siyosiy bilimlar o'qituvchi dunyoqarashining nuqtai nazarining poydevori, undagi kasb-korlik va maxsus bilimlarning metodologik bazasidir.

Psixologik-pedagogik bilimlar o'qituvchining kasb-korlik tayyorgarligi uchun asos sifatida xizmat qiladi. Musiqqa o'qituvchisi musiqiy qobiliyatlar psixologiyasini, bola va o'smir shaxsining tipologik xamda yosh xususiyatlarini, ijodiy o'ziga xoslikning rivojlanishi qonuniyatlarini va ana shu rivojlanish eng samarali amalga oshadigan sharoitlarni bilishi zarur.

Bu vazifalar musiqqa asboblarni chalishni yaxshi o'rgatishdangina iborat bo'lib qolmasligi kerak. Bunda eng muhimi bolaga sevishi o'rgatish va unda musiqqa mashg'ulotlariga qiziqish uyg'otish, cholg'u asboblari yordamida musiqiy faoliyatga ehtiyoj hosil qilish, shuningdek, maktabni bitirgandan keyin ham loaqal o'z dilxushligi uchun muziqqa bilan shug'ullanishimkonini beradigan bilim, ko'nikma va malakalarni tarkib toptirishdir.

Fortepiano darslari juda katta tarbiyaviy imkoniyatga ega. Shuning uchun ularning tarbiyaviy va ta'limiy vazifalarini uzviy birlikda, bir-birini to'ldirgan holdatushunishi zarur. Bunda V.A. Suxomlinskiyning "Ommaviy musiqqa tarbiyasi mutaxassis musiqachini emas, balki avvalo insonni tarbiyalashdir",-degan so'zlarini eslash kerak[2].

Mavjud didaktika printsiplariga movoffiq har bir darsga ta'lim va tarbiya tizimining zvenolaridan biri sifatida qarash lozim. Bunda tarbiyaviy ish ta'lim

jarayonini to'ldiradigan qandaydir ikkinchi darajali omil hisoblanmasligi kerak. Binobarin bu ish ta'lim bilan dialektik birlikni tashkil qiladi. G'. Neygauz pedagog musiqachining o'quvchiga tarbiyaviy ta'sir ko'rsatishdagi vazifalarini ifodalab shunday yozgan edi: "O'qituvchini aqlli, sezgir, halol, adolatli qilishni amalga oshirsa bo'ladigan, to'la amalga oshirib bo'lmasa ham, davrimiz qonunlaridan, san'atning o'zidan kelibchiqqan, har doim dialektik jihatdan o'zini oqlagan vazifasidir[3]".

O'quvchilar bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlar me'daga tegib ketmasligi, lekin o'quvchi sezmaydigan yo'lda doimiy ravishda amalga oshirilishi kerak. Pedagog o'quvchining nimalarga qiziqishi, nimalarni o'qishi va yaxshi ko'rishini, uyidagi sharoiti, oilasidagi munosabatlari va hokazolarini bilishi lozim. Bir qancha olimlar umumiy pedagogik qobiliyatlar orasida tashkilotchilik, odamoxunlik, pedagogik tasavvur, kuzatuvchanlik, talabchanlik, pedagogiknazokat, diqqatni taxsimlash va hokazolar muhim ahamiyatga molikligini ta'kidlaydilar.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога. 5-е изд. -М.: Музыка, 1988.— 29 с.
2. Савшинский, С.И. Средства выразительности музыканта-исполнителя (Фрагменты из незаконченной книги) // С.И. Савшинский музыкант, педагог, ученый. Сборник статей, материалов, воспоминаний / Сост. О. П. Сайгушкина. СПб. : б. и., 2007. С. 32-66.
3. Г.Нейгауз.Об искусстве фортепианной игры.М. 1958. С. 37.
4. *Алексеев, А.Д.* История фортепианного искусства / А.Д. Алексеев // Ч. 1, 2. – М.: 1988. С.25.
5. *Апраксина, О.А.* О возможностях и содержании исследовательской работы учителя-музыканта в общеобразовательной школе / О.А.

Апраксина // Музыкальное воспитание в школе. Вып 12. – М.: Музыка, 1977 С.24.

6. Sh.Xolmatov.Fortepiano ijrochiligida innovatsion maxsus mashqlar hamda pedagogik ilimiy-metodlarni rivojlantirish metodikasi./O'quv qo'llanma. Termiz-2023.//66-71betlar